

การจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร
บ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
The Making Household Accounting of Sufficiency Economy Philosophy
of Farmer Ban Don Bom in Mueang Kao Subdistrict,
Mueang District, Khon Kaen Province

สัญญา เนียมเปรม¹

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสานเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เรื่อง การจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร บ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มุ่งศึกษาการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และเพื่อศึกษาความรู้ความสามารถด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนก่อนและหลังการอบรมให้กับเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรบ้านดอนบม จำนวน 90 ครัวเรือน แจกแบบสอบถามครัวเรือนละ 1 คน คิดเป็น 90 คน โดยวิธีกำหนดจากขนาดประชากรหลักร้อย ใช้ 25% จากประชากรทั้งหมด 358 ครัวเรือน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการประชุมเพื่อระดมความคิด การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม แบบทดสอบและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบ ได้แก่ T-Test

ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมและการให้ความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความรู้ความสามารถ ตามลำดับ ความต้องการแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเงินคงเหลือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านหนี้สิน และด้านรายจ่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านรายได้ ตามลำดับ

การอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผลสัมฤทธิ์ผู้เข้าร่วมการอบรมก่อนอบรมและหลังอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีคะแนนที่สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ผู้เข้าร่วมอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้สูงขึ้น เมื่อพิจารณาเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ก่อนเข้าร่วมการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน เกิดความรู้ และความเข้าใจสามารถนำไปปฏิบัติได้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13 คน โดยมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.42 ภายหลังได้รับการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 20 คน โดยมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.54

คำสำคัญ : การบัญชีครัวเรือน, แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, เกษตรกร

Abstract

The mixed methodology between quantitative and qualitative research entitled “The making household accounting of sufficiency economy philosophy of farmer Ban Don Bom in Mueang Kao subdistrict, Muean district, Khon Kaen Province.” which the research purposes were to make household accounting of sufficiency economy philosophy of farmer Ban Don Bom in Mueang Kao subdistrict, Muean district, Khon Kaen Province and to studied the knowledge making household accounting before and after

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

training of Farmer Ban Don Bom in Mueang Kao subdistrict, Muean district, Khon Kaen Province. The quantitative research data were collected by questionnaire. The sample consisted of 90 farmers Ban Don Bom household questionnaires for each household one person is 90 people. By the way, given the size of the population uses 25% of the total population of 358 households. The qualitative research technical meeting to brainstorm. In-depth interviews and participatory observation. From a sample of 28 peoples. The tool used for data collection, questionnaire, sample-test and in-depth interviews. The statistics used in the analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation t – test.

The research findings were showed problems and obstacles in the making household accounting of sufficiency economy philosophy of farmer Ban Don Bom in Mueang Kao subdistrict, Muean district, Khon Kaen Province. Overall, at a high level when considering just found that the support and cooperation has average maximum followed by the documents and the accounting methods has average minimum, abilities roog with the lowest average. Need guidance in the making household accounting of sufficiency economy philosophy of farmer Ban Don Bom in Mueang Kao subdistrict, Muean district, Khon Kaen Province. Overall, at medium level when considering just found that the balance has average maximum, followed by the liabilities and expenses has average minimum, revenue with the lowest average.

Training for the making household accounting of sufficiency economy philosophy of farmer Ban Don Bom in Mueang Kao subdistrict, Muean district, Khon Kaen Province. The research findings were showed achievement of the participants before training and after training, the making household accounting of sufficiency economy philosophy of farmer Ban Don Bom in Mueang Kao subdistrict, Muean district, Khon Kaen Province, there are scores significantly higher than the level of 0.05 indicating that participants understand and be able to practice more before training. When the farmer Ban Don Bom in Mueang Kao subdistrict, Muean district, Khon Kaen Province, previous participants of household accounting knowledge and understanding can be implemented have average score of 13 persons with standard deviation of 2.42. After having been trained to do household accounting. The average score rose to 20 persons, with a standard deviation of 2.54.

Keywords : Household accounting , sufficiency economy philosophy , Farmer

บทนำ

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ แต่ในสภาวะสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยกระแสวัตถุนิยมและความฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อจนทำให้คนไทยหลงเดินทางผิดไปตามกระแสนิยมจนกลายเป็นปัญหา โดยเฉพาะปัญหาหนี้สินที่ไม่มีวันจบสิ้นซึ่งทำให้ประชาชนทุกคนควรนำแนวทางตามแนวปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมองเห็นถึงความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง รู้จักความพอมีพอกิน การทำบัญชีครัวเรือนถือว่า

มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อแนวทางสู่ความพอเพียง ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้จักประมาณตนเองมีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบและมีสติในการดำรงชีวิต ซึ่งการวางแผนที่ดีนั้นจำเป็นจะต้องมีการจดบันทึกข้อมูลที่ถูกต้อง มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน เพื่อจัดทำเป็นบัญชีครัวเรือน และนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาหาวิธีการเพิ่มรายรับและลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อให้เกิดความพอดี หากมีส่วนที่เหลือก็ให้เก็บไว้ออมเพื่อใช้ในอนาคต (นภาพร ลิขิตวงศ์ขจร, 2550 : 25-29)

การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการจดบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันของครัวเรือน และสามารถนำข้อมูลมาวางแผนการใช้จ่ายเงินในอนาคตได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดการออม การใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดคุ้มค่า ไม่ฟุ้งเฟ้อ (ธรรณชนก นิลมณี และคณะ, 2558 : 2-3) ดังนั้นการทำบัญชีครัวเรือนทำให้สามารถทราบข้อมูล ดังนี้

1. **รายรับ** หรือ รายได้ คือ เงิน หรือสินทรัพย์ ที่วัดมูลค่าได้ ที่ได้รับการประกอบอาชีพ หรือผลตอบแทนที่ได้รับจากการให้ผู้อื่นใช้สินทรัพย์ หรือ ผลตอบแทนจากการลงทุนในรูปแบบต่างๆ เช่น รายได้จากค่าจ้างแรงงาน เงินเดือน ดอกเบี้ยรับจากเงินฝากธนาคาร หรือ จากเงินให้กู้ยืม รายได้จากการขายสินค้าหรือบริการ เป็นต้น

2. **รายจ่าย** หรือค่าใช้จ่าย คือ เงิน หรือสินทรัพย์ที่วัดมูลค่าได้ ที่จ่ายออกไปเพื่อให้ได้สิ่งตอบแทนกลับมา สิ่งตอบแทนอาจเป็นสินค้าหรือบริการ เช่น ค่าอาหาร ค่าน้ำค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ (ค่าสาธารณูปโภค) ค่าน้ำมัน ค่าหนังสือตำรา เป็นต้น หรือรายจ่าย อาจไม่ได้รับสิ่งตอบแทนคือสินค้าหรือบริการก็ได้ เช่น เงินบริจาคเพื่อการกุศล เงินทำบุญทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น

3. **หนี้สิน** คือ ภาระผูกพันที่ต้องชดใช้คืนในอนาคต การชดใช้อาจจ่ายเป็นเงินหรือของมีค่าที่ครอบครัวหรือตนเองมีอยู่ หนี้สินเป็น เงินหรือสิ่งของที่มีค่าที่ครอบครัวหรือตนเองได้รับมาจากบุคคลหรือแหล่งเงินภายนอก เช่น การกู้ยืมเงินจากเพื่อนบ้าน การกู้ยืมเงินจากกองทุนต่างๆ การซื้อสินค้าหรือบริการเป็นเงินเชื่อ การซื้อสินทรัพย์เป็นเงินผ่อนชำระ หรือการเช่าซื้อ เป็นต้น

4. **เงินคงเหลือ** คือ ส่วนของรายได้ที่เหลืออยู่หรือที่กันเอาไว้ไม่นำมาใช้จ่ายในการบริโภคอุปโภคในขณะปัจจุบัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายในยามเจ็บป่วยเมื่อมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้นหรือเมื่อแก่ชราหรือเพื่อใช้จ่ายในกิจการอื่นใดที่สมควร ส่วนของรายได้ทั้งหมดที่ไม่ได้นำมาใช้จ่ายและเก็บเอาไว้ก็นับเป็นเงินคงเหลือได้ทั้งหมด

การบันทึกบัญชีคือการจดบันทึกรายการค้าต่างๆเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวัดผลการดำเนินงานของกิจการ ให้ข้อมูล ในการบริหารงานและตัดสินใจแก่ผู้บริหารของกิจการ นอกจากการบัญชีมีความสำคัญทางด้านธุรกิจแล้วยังสามารถนำการบัญชีมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย โดยมีการนำการบัญชีมาประยุกต์เพื่อเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเรียกว่า “บัญชีครัวเรือน” เพื่อสำหรับการบันทึกรายรับและรายจ่าย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้จัดทำหลายประการจากรายงานการวิจัยหลายฉบับได้สนับสนุนถึงประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน แต่พบว่าบุคคลส่วนใหญ่ยังคงไม่มีการจัดทำสาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากการขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดทำ จากบทความซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนแพร่หลายมากยิ่งขึ้น (ภัทรา เรื่องสินภิญญา, 2552: 69-74)

การทำบัญชีครัวเรือนในด้านเศรษฐกิจ หรือการบันทึกรายรับรายจ่ายที่ทางราชการพยายามส่งเสริมให้

ประชาชนได้ทำกัน เป็นเรื่องการบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวัน ประจำเดือนว่า มีรายรับจากแหล่งใดบ้าง จำนวนเท่าใด มีรายจ่ายอะไรบ้าง จำนวนเท่าใดในแต่ละวัน สัปดาห์ เดือนและปี เพื่อจะให้เห็นภาพรวมว่า ตนเองและครอบครัวที่รายรับเท่าใด รายจ่ายเท่าใด คงเหลือเท่าใด หรือ เงินไม่พอใช้เท่าใด คือ รายจ่ายมากกว่ารายรับ และสำรวจว่ารายการใดจ่ายน้อยจ่ายมาก จำเป็นน้อยจำเป็นมาก จำเป็นน้อย อาจลดลง จ่ายเฉพาะที่จำเป็นมาก เช่น ซื้อกับข้าว ซื้อยา ซื้อเสื้อผ้า ซ่อมแซมบ้าน การศึกษา เป็นต้น ส่วนรายจ่ายไม่จำเป็นให้ลด ละ เลิก เช่น ซื้อบุหรี่ปื้อเหล้า เล่นการพนัน เป็นต้น เมื่อนำรายรับ รายจ่าย มาบวกลบกันแล้วขาดดุลเกินดุลไปเท่าใดเมื่อเห็นตัวเลข จะทำให้เรารู้ได้ว่าสิ่งไม่จำเป็นนั้น มีมากหรือน้อยสามารถลดได้หรือไม่ เลิกได้ไหม ถ้าไม่ลดไม่เลิกจะเกิดอะไร กับตัวเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ หากเราวางแผนการรับการจ่ายเงินของตนเองได้ เท่ากับว่า รู้จักความเป็นคนได้พัฒนาตนเอง ให้เป็นคนมีเหตุผล เป็นคนรู้จักพอประมาณ เป็นคนรักตนเอง รักครอบครัว รักชุมชน และรักประเทศชาติมากขึ้น จึงเห็นได้ว่า การทำบัญชีครัวเรือนในเรื่องรายรับรายจ่าย ก็คือวิถีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือปรัชญาชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมพอดี สอดคล้องถูกต้องตามกฎธรรมชาติที่มีทั้งความเป็นเอกภาพและดุลยภาพอยู่เสมอ (เศรษฐกิจพอเพียง กับ การสถาปนาพระราชอำนาจนา, 2550) ดังงานวิจัยของ ชนิตาภา ตีสุขและคณะ (2556 : 9) บัญชีครัวเรือนเพื่อชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าการอบรมในครั้งนี้มีประโยชน์ มากเพราะทำให้ทราบรายรับ - รายจ่าย ประจำเดือนของครัวเรือนได้ทำให้ทราบการใช้จ่ายเงินของตนเอง ว่ารายจ่ายทางใดใช้จ่ายมาก รายจ่ายทางใดใช้จ่ายน้อย การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักการเก็บออมเงิน มากยิ่งขึ้น ทางคณะบัญชีจึงมีแนวคิดที่จะทำงานวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพื่อจะได้นำประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยไปใช้ในชุมชนต่อไป

จากการสำรวจข้อมูลจากเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้บันทึกบัญชีครัวเรือนเพราะขาดความรู้และความเข้าใจในการทำบัญชีครัวเรือนดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าหากมีการถ่ายทอดความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้แก่เกษตรกร อาจเป็นสิ่งกระตุ้นให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้ จากความสำคัญดังกล่าวรวมถึงผู้วิจัยได้ทำงานอยู่ในบ้านดอนบม

ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จึงมีความสนใจศึกษา การจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร บ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้นเข้ามามีบทบาทและมีความสำคัญต่อประชาชน ในการวางแผนค่าใช้จ่ายให้สามารถกำหนดรายรับให้เหมาะสมกับรายจ่าย สามารถจัดสมดุลชีวิตวางแผนค่าใช้จ่ายและการเก็บออมได้ดียิ่งขึ้น ให้ได้สังเกตเห็นคุณค่าและความสำคัญ รวมทั้งประโยชน์ของการที่ประชาชนใส่ใจต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและนำความรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือนมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและผลดีของการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้ชุมชนเกิดความตระหนักเกี่ยวกับการใช้และการจัดหาเงิน ซึ่งจะมีหลักการอยู่ที่การใช้จ่ายตามความจำเป็น คือ บังคับยั้งให้ชุมชนพออยู่ พอกิน พอควร มีความสุขมีความสามัคคี มีความร่วมมือ ความขยัน อดทนและความปรารถนาดีต่อกันและเพื่อเป็นการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกทางหนึ่งและการปฏิบัติตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้ประเทศเจริญได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร บ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนก่อนและหลังการอบรมให้กับเกษตรกร บ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 358 ครัวเรือน ข้อมูลจากเทศบาลตำบลเมืองเก่า จังหวัดขอนแก่น (2557)
  - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประชากรในหมู่บ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากขนาดประชากรเป็นหลักร้อยละ 25% (ธีรวิทย์ เอกกุล, 2549 : 23) จำนวน 90 ครัวเรือน
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ บ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย
ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ทางด้านบัญชีครัวเรือนก่อนและหลังการอบรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ จำนวนครัวเรือนที่พักอาศัยอยู่ในบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 358 ครัวเรือนจากผลสำรวจของเทศบาลตำบลเมืองเก่า จังหวัดขอนแก่น

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรในหมู่บ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากขนาดประชากรเป็นหลักร้อยละ 25% (ธีรวิทย์ เอกกุล, 2549 : 23) จำนวน 90 ครัวเรือน โดยสุ่มแบบง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่

2.1 แบบสอบถามเพื่อสอบถามสมาชิกในกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ในการจัดทำบัญชีแบบสอบถามมีทั้งหมด 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามที่เกี่ยวกับ เกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 สภาพทั่วไปของการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร บ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นคำถามเกี่ยวกับ ปัจจุบันครอบครัวยุคของเกษตรกรทำบัญชีครัวเรือนหรือไม่ เกษตรกรมีการฝึกอบรมและการได้รับการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนหรือไม่

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านความรู้ความสามารถ ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชีและด้านการส่งเสริมและการให้ความร่วมมือ

ตอนที่ 4 แนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านรายรับ รายจ่าย หนี้สินและเงินคงเหลือ

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้าน เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ค่าใช้จ่าย ตอนที่ 2 สภาพทั่วไปของการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านความรู้ความสามารถ ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี และด้านการส่งเสริมและการให้ความร่วมมือตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านรายรับ รายจ่าย หนี้สิน และเงินคงเหลือ ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

2.3 อบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่เหมาะสมให้กับกลุ่มชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษามีวิธีการดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แจกแบบสอบถามให้กับเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 90 ครัวเรือน โดยแจกครัวเรือนละ 1 คน คิดเป็น 90 คน

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูล ไปสรุปผลและจัดทำแบบสัมภาษณ์ต่อไป

3.2 รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์

สัมภาษณ์เกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 28 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.11 จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 10 และหมู่ที่ 13 โดยการสัมภาษณ์หมู่บ้านละ 7 ครัวเรือน

วิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและความต้องการเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3.3 ค้นหาแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

วางแผนหัวข้อที่จะอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมกับเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

สร้างหัวข้อและกำหนดการเพื่อเตรียมการอบรม

อบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่เหมาะสมให้กับเกษตรกรบ้านดอนบม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากเอกสารแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้คำตอบในประเด็นงานวิจัย และทราบถึงแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ผลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เป็นการบรรยายจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 ครัวเรือน ประเมินการจัดอบรมจากการทดสอบก่อนอบรมและหลังอบรม จากนั้นสรุปนำเสนอผลเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ทำบัญชีครัวเรือน เพราะไม่เข้าใจรูปแบบและวิธีการจัดทำบัญชี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 รองลงมาไม่ทำบัญชีครัวเรือน เพราะเสียเวลาในการจัดทำ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 12.22 เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามทำบัญชีครัวเรือน เพราะต้องการทราบรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 รองลงมาทำบัญชีครัวเรือน เพราะต้องการให้ครอบครัวมีฐานะดีขึ้นจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.44 เกษตรกรไม่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 78.89 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เกี่ยวกับความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 รองลงมาได้รับการส่งเสริมจากสหกรณ์การเกษตรเกี่ยวกับความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 เกษตรกรไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 82.22 และเคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน เพราะถูกชักชวนให้เข้ารับการอบรม จำนวน 11 คน

คิดเป็นร้อยละ 12.22 รองลงมาเคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน เพราะต้องการความรู้เพิ่มเติมจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.56 หากมีการจัดโครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือนเกษตรกรมีความต้องการเข้าร่วมอบรมจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 76.67 และไม่ต้องการเข้าร่วมอบรมจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33

2. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม

2.1 ด้านความรู้ความสามารถในการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ไม่ได้รับการอบรมเพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนด้วยวิธีการที่ถูกต้องรวมถึงเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างถูกวิธีเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน เนื่องจากในครัวเรือนไม่มีผู้ที่มีความรู้ด้านบัญชีโดยตรง

2.2 ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นตอนและวิธีการในการบันทึกบัญชีครัวเรือนมีความยุ่งยากและเกษตรกรไม่มีรูปแบบหรือแบบฟอร์มในการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้อง

2.3 ด้านการส่งเสริมและการให้ความร่วมมือในการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ไม่มีใครทำบัญชีครัวเรือนเป็นและมีความเห็นว่าการทำบัญชีครัวเรือนเป็นเรื่องเสียเวลาซึ่งการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอทำให้เกิดความเบื่อหน่าย เพราะเมื่อจัดทำบัญชีครัวเรือนไปแล้วไม่รู้ว่านำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร รวมถึงเกษตรกรไม่ได้รับการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากหน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชนอย่างต่อเนื่อง

3. แนวทางในการบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

การจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเกษตรกรต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านรายรับ พบว่า เกษตรกรทราบวิธีการและรูปแบบในการจัดทำบัญชีรายรับที่ถูกต้อง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรบางคนเคยได้รับการอบรม

เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

3.2 ด้านรายจ่าย พบว่า เมื่อเกษตรกรมีรายจ่ายเกษตรกรจัดทำบัญชีรายจ่าย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

3.3 ด้านหนี้สิน พบว่า เกษตรกรมีภาระหนี้สินครัวเรือนนอกระบบ เช่น นายทุนเงินกู้ เพื่อน เป็นต้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรมีรายรับไม่เพียงพอกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นในครัวเรือนทำให้ต้องมีการกู้หนี้ยืมสิน

3.4 ด้านเงินคงเหลือ พบว่า เกษตรกรมีการวางแผนเมื่อมีเงินคงเหลือจากการใช้จ่ายโดยวิธีการลงทุน เช่น นำไปซื้อพันธบัตรรัฐบาล ซื้อสลากออมสิน เป็นต้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าในบางครัวเรือนเกษตรกรต้องการนำเงินคงเหลือในครัวเรือนไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. ผลการทดสอบของผู้เข้าร่วมอบรมก่อนอบรมและหลังการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

จากการจัดการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ณ วัดท่าราชไชยศรี บ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2559 ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการทดสอบวัดความรู้ก่อน และหลังการอบรม เพื่อให้ได้ทราบถึงผลของความรู้ความเข้าใจและนำไปปฏิบัติแก่ผู้เข้าร่วมอบรม ซึ่งมีคะแนนหลังการอบรมสูงขึ้นกว่าก่อนการอบรม ซึ่งหมายถึงผู้เข้าร่วมการอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้เมื่อมีการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนอบรมเท่ากับ 13.33 คะแนน โดยมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.42 ภายหลังจากได้รับการอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 20.08 คะแนน โดยมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.54

อภิปรายผล

1. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมีรายละเอียดที่จะชี้แจงและอภิปรายดังต่อไปนี้

1.1 ปัญหาด้านความรู้ความสามารถ พบว่า เกษตรกรไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนให้เป็นไปอย่างสม่ำเสมอทุกวัน เช่น ค่าใช้จ่าย, รายได้ไม่เป็นปัจจุบัน

และเกษตรกรไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรไม่ได้จัดสรรเวลาสำหรับการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของสุภัทรชทร ทวีจันทร์ (2556 : 7) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกลาง ตำบลชะยุ่ง อำเภอดุสิต จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า (1) ด้านแนวคิดการบัญชีครัวเรือน โดยภาพรวมชุมชนชาวบ้านกลางมีความรู้เกณฑ์รายรับ รายจ่ายเกณฑ์คำนวณต้นทุน และเกณฑ์การออม อยู่ในระดับมากและสามารถยกตัวอย่างประกอบได้อย่างชัดเจน (2) ด้านแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมชุมชนชาวบ้านกลางมีความรู้ด้านหลักการพอประมาณ ด้านหลักการมีเหตุผลด้านแนวคิดภูมิคุ้มกันและด้านแนวคิดความรู้คู่คุณธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีการใช้การประยุกต์แนวคิดเชิงธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี

1.2 ปัญหาด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี พบว่า เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสารที่ใช้ในการประกอบการบันทึกบัญชีเช่น ใบเสร็จรับเงินเป็นต้น และเกษตรกรไม่มีรูปแบบหรือแบบฟอร์มในการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรไม่เข้าใจรูปแบบและวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ ภาวินีย์ ธนาอนวัช (2556 : 1-2) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง บัญชีครัวเรือนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชีวิตที่เพียงพอ พบว่าระดับความรู้ของหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ อยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 41 โดยสาเหตุหลักในการจัดทำบัญชี เพื่อต้องการทราบรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เพื่อต้องการให้ครอบครัวมีฐานะดีขึ้นและต้องการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงตามลำดับ ส่วนสาเหตุที่ไม่จัดทำบัญชี ครัวเรือน เนื่องจากไม่เข้าใจรูปแบบ/วิธีการจัดทำบัญชี เสียเวลาในการจัดทำ เห็นว่าไม่มีประโยชน์/ไม่จำเป็น

1.3 ปัญหาด้านการส่งเสริมการให้ความร่วมมือ พบว่า สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรไม่เห็นความสำคัญในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีความเห็นว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นเรื่องเสียเวลาในการจัดทำและไม่มีความจำเป็นต้องจัดทำรวมถึงไม่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือนซึ่งไม่สอดคล้องงานวิจัยของ วรณีย์ พิมพ์พันธ์ (2556 : 8) ศึกษาเรื่อง ส่งเสริมการรับรู้การจดบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง อำเภอดุสิต จังหวัดอุบลราชธานี ประชาชนรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการ

ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรม จนมีความเข้าใจในขั้นตอนการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน จนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและรับการสนับสนุนสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือน จาก อบต. ใช้ที่บ้านเป็นที่จดบันทึกบัญชีในช่วงเวลาเย็น มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ 1 ครั้ง/สัปดาห์ ทักษะคิดของประชาชนต่อการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนส่วนใหญ่มีทัศนคติในระดับเห็นด้วยต่อการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายในครัวเรือน

2. แนวทางในการบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น

2.1 ด้านรายรับ เกษตรกรทราบวิธีการและรูปแบบในการจัดทำบัญชีรายรับที่ถูกต้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรบางคนเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

2.2 ด้านรายจ่าย เมื่อเกษตรกรมีรายจ่าย เกษตรกรจัดทำบัญชีรายจ่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

2.3 ด้านหนี้สิน เกษตรกรมีภาระหนี้สินครัวเรือนนอกระบบ เช่น นายทุนเงินกู้ เพื่อน เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรมีรายรับไม่เพียงพอกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นในครัวเรือนทำให้ต้องมีภาระหนี้สิน

2.4 ด้านเงินคงเหลือ เกษตรกรมีการวางแผนเมื่อมีเงินคงเหลือจากการใช้จ่ายโดยวิธีการลงทุน เช่น นำไปซื้อพันธบัตรรัฐบาล ซื้อฉลากออมสิน เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในบางครัวเรือนเกษตรกรต้องการนำเงินคงเหลือในครัวเรือนไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทรชทร ทวีจันทร์ (2556 : 7) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกลาง ตำบลชะยุ่ง อำเภอดุสิต จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า(1) ด้านแนวคิดการบัญชีครัวเรือน โดยภาพรวมชุมชนชาวบ้านกลางมีความรู้เกณฑ์รายรับ รายจ่าย เกณฑ์คำนวณต้นทุน และเกณฑ์การออม อยู่ในระดับมากและสามารถยกตัวอย่างประกอบได้อย่างชัดเจน (2) ด้านแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมชุมชนชาวบ้านกลางมีความรู้ด้านหลักการพอประมาณ ด้านหลักการมีเหตุผลด้านแนวคิดภูมิคุ้มกันและด้านแนวคิดความรู้คู่คุณธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีการใช้การประยุกต์แนวคิดเชิงธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี (3)

การเสริมสร้างภูมิปัญญาทางการบัญชี โดยภาพรวมชุมชนชาวบ้านกลางมีการรับรู้และส่งเสริมองค์ความรู้ มีทักษะปฏิบัติในการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน มีระบบการคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในระดับปานกลาง

3. ผลการวิเคราะห์การฝึกปฏิบัติการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นที่เข้าร่วมฝึกอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถปฏิบัติได้โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ สามารถบันทึกและกำหนดรายการรายได้เองได้อย่างชัดเจน สามารถบันทึกและกำหนดรายการค่าใช้จ่ายได้อย่างชัดเจน สามารถลงรายการในบัญชีรายรับ - รายจ่าย ได้ทันทีและเป็นปัจจุบัน สามารถคำนวณเงินคงเหลือในบัญชีรายรับ - รายจ่ายของแต่ละวันได้ สามารถวางแผนลดยอดค่าใช้จ่ายสิ้นเปลืองได้จากสรุปผลค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในบัญชีรายรับ - รายจ่าย สามารถนำยอดยกมา เข้ามาร่วมบันทึกในบัญชีรายรับ - รายจ่ายของต้นเดือน สามารถนำผลสรุปรายได้และค่าใช้จ่ายของเดือนมาวางแผนการใช้จ่ายเงินในอนาคตได้ สามารถอธิบายและถ่ายทอดให้สมาชิกในครอบครัวและญาติพี่น้องเข้าใจในการทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายได้ สามารถวางแผนการเพิ่มรายได้และลดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวได้ มีการบันทึกความจำในช่องหมายเหตุหากรายการบัญชีนั้นเป็นรายการที่เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้งซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ ชนิดาภา ดิสุข และคณะ (2556 : 9) บัญชีครัวเรือนเพื่อชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าการอบรมในครั้งนี้มีประโยชน์ มากเพราะทำให้ทราบรายรับ-รายจ่ายประจำเดือนของครัวเรือนได้ทำให้ทราบการใช้จ่ายเงินของตนเอง ว่ารายจ่าย ทางใดใช้จ่ายมาก รายจ่าย ทางใดใช้น้อย การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักการเก็บออมเงิน มากยิ่งขึ้น ทางคณะบัญชีจึงมีแนวคิดที่จะทำงานวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การจัดทำบัญชีครัวเรือน ของ ประชาชน ในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพื่อจะได้นำประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยไปใช้ในชุมชนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิชาการของ ประภัสสร สมอออน (2559) เรื่อง ความเป็นอิสระในการสอบบัญชี : คุณภาพในการสอบบัญชี ที่ระบุว่า ความเป็นอิสระในการสอบบัญชียังมีความสำคัญต่อวิชาชีพ และชื่อเสียงของผู้สอบบัญชีเป็นอย่างมาก เพราะหากผู้สอบบัญชี บกพร่อง หรือขาดความเป็นอิสระในการสอบ

แล้วมักจะทำให้เกิดคำถามที่ตามมาถึงความโปร่งใสและการตรวจสอบในการปฏิบัติงานได้ ผู้สอบบัญชีควรปฏิบัติตามสอบบัญชีด้วยความระมัดระวังรอบครอบและให้มีการวางแผนการตรวจสอบให้รัดกุมและมีประสิทธิภาพ ความเป็นอิสระ ในการปฏิบัติงานในทุกขั้นตอนของงานตรวจสอบบัญชี การตระหนักต่อตนเอง เป็นความสามารถที่จะพิจารณาว่า ตนเองสามารถจัดการกับตนเองได้ดีเพียงใด การตระหนักในจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองและความมั่นใจตนเองจะเห็นได้ว่าความผิดพลาดในการทำงานส่วนใหญ่ เกิดจากการสื่อสารทั้งทางด้านร่างกายและการใช้คำพูดจะทำให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน และเป็นอิสระในการทำงานได้อย่างดีที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาในครั้งนี้พบว่าด้านความรู้ความสามารถ เกษตรกรโดยส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมความรู้ทางการบัญชีครัวเรือน ควรจัดให้มีการอบรมอย่างต่อเนื่องและมีความชัดเจน เพื่อช่วยให้เกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ได้รับความรู้และเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน รวมถึงเห็นถึงประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง
2. การศึกษาในครั้งนี้พบว่าด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี ควรมีการพัฒนาเอกสารและวิธีการทางการบัญชีครัวเรือน ให้ผู้ใช้เอกสารและผู้ทำบัญชีครัวเรือนเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน เพื่อช่วยให้เกษตรกรบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สามารถใช้เอกสารได้อย่างถูกต้องตามวิธีการทางบัญชี
3. การศึกษาในครั้งนี้พบว่าเกษตรกรในบางครัวเรือนเคยได้ยินเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแต่ไม่เคยจัดทำบัญชีครัวเรือนเนื่องจากไม่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนอย่างต่อเนื่อง จึงเห็นควรว่าหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรจัดทำแผนการอบรมเพื่อให้คำแนะนำ ติดตามและส่งเสริมให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
4. การศึกษาในครั้งนี้พบว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้เกษตรกรรายรับ รายจ่าย ของครัวเรือน และสามารถวางแผนทางการเงินเพื่อลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นให้กับครัวเรือนและทำให้ในครัวเรือนมีเงินคงเหลือทำให้มีความมั่นคงทางการเงิน

5. การศึกษาในครั้งนี้พบว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เกษตรกรยังไม่เข้าใจและเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับ ถึงแม้จะเคยได้ยินอยู่บ่อยครั้งแต่ไม่ได้ปฏิบัติดังนั้นทุกคนควรทำความเข้าใจและนำมาปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยรอบคอบและมั่นคง

เอกสารอ้างอิง

1. ชนิดาภา ดีสุข และคณะ. (2556). **บัญชีครัวเรือนเพื่อชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
2. ธรรมชนก นิลมณี, และคณะ. (2558). **การศึกษาพฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดปราจีนบุรี**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
3. ธีรวิทย์ เอกะกุล. (2549). **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. อุบลราชธานี : วิทยาออฟเซทการพิมพ์.
4. ธนากรเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร. (2548). **บริบทใหม่ของ ภาพลักษณ์ ธ.ก.ส. วารสารเพื่อการพัฒนาชนบท**, 2 (6) : 2.
5. นภาพร ลิขิตวงศ์ขจร. (2550). **กรกฎาคม - กันยายน**. บัญชีครัวเรือน : เครื่องมือสู่เศรษฐกิจพอเพียง. **วารสารศูนย์บริการวิชาการ**, 15 (3) : 25-29.
6. ประภัสสร สมอออน (2559) **เรื่อง ความเป็นอิสระในการสอบบัญชี : คุณภาพในการสอบบัญชี**. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. 6(2) (กรกฎาคม-ธันวาคม).
7. “เศรษฐกิจพอเพียง” กับ “การสถาปนาพระราชอำนาจนา”: เสวนาที่ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 27 พฤศจิกายน 2550. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2558, จาก <https://prachatai.com/journal/2007/11/14954>.
8. ภัทรา เรื่องสินภิญญา. (2552). พฤติกรรม การบันทึกบัญชีรายได้และรายจ่ายส่วนบุคคลของนักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. **วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี**, 1 : 69-74.
9. ภาวินีย์ ธนาอนวัช. (2556). **บัญชีครัวเรือนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชีวิตที่เพียงพอประชาชนตำบลสามบัณฑิต อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
10. วรณี พิมพ์พันธ์. (2556). **ส่งเสริมการรับรู้การจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง อำเภอดาตาล จังหวัดอุบลราชธานี**. การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
11. สุภัทรชรร ทวีจันทร์. (2556). **การบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาชุมชนบ้านกลาง ตำบลชะมู้อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ**. ศรีสะเกษ : มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.